

Les paraules fèrtils de Fina Miralles, editades per Maia Creus

quaderndelesidees.press/les-paraules-fertils-de-fina-miralles-editades-per-maia-creus/

November 4, 2018

Fina Miralles va ser una de les artistes més destacades de l'art conceptual català dels anys setanta. Les seves instal·lacions *Naturaleses naturals* (1973), on mostrava el contrast entre el món natural i el món artificial, o *Imatges del Zoo* (1974), on ella mateixa es mostrava al costat d'un gat, d'un xai i d'un gos, dintre d'una gàbia a la Sala Vinçon de Barcelona, van impactar pel seu llenguatge directe i crític amb el maltractament animal tot qüestionant la condició humana.

Foto: Taronger. Quadern, Benicàssim, estiu 1986.

Els mateixos anys, Fina Miralles va realitzar unes accions, com *Translacions. Flotació d'herba en el mar*; *Translacions. Dona-Arbre* (1973), o *Relacions. Relacions del cos amb elements naturals: cobriment del cos amb palla* (1975), les imatges de les quals són algunes de les més contundents i significatives respecte a la relació del cos de la dona amb la natura, la terra i els elements més essencials de la tradició rural, agrícola, i l'antropologia humana. Posteriorment, la seva instal·lació *Matances* (1977), presentada a la galeria G, a Barcelona, marca la reflexió més radical sobre la violència, el poder i la mort, respecte als animals i la condició humana i política d'aquells moments històrics. Fina Miralles esdevenia un referent indispensable per als anomenats *body art*, *performance* i *land art*, és a dir, l'art del cos, l'acció o l'art de la terra, dels anys setanta. Ara bé, un any després, amb la instal·lació *Mediterrani t'estim*, presentada a la Biennial de Venècia, del 1978, que tenia el títol general de «De la natura a l'art i de l'art a la natura» i amb l'exposició «Paisatge», a la Fundació Miró, el 1979, retornava a la pintura, una pintura propera a l'*arte povera* i al conceptual. Ho explicava Fina Miralles a Agustí Hurtado: «Després de les Matances necessitava tornar altra vegada a la cosa poètica. Les Matances s'havien acabat, s'havien d'acabar, necessitava tornar de bell nou a les fonts, als orígens: a la natura i a la pintura. Per això vaig iniciar un nou camí, una nova experimentació, una nova investigació, una altra vegada, sobre el paisatge. Però ni

era ni em sentia pintora i em costava identificar-me i que m'identifiquessin com a tal. Potser per això aquest retorn meu cap a la pintura el vaig realitzar no fent quadres pictòrics, sinó fent quadres conceptuals.» La mostra «Fina Miralles. De les idees a la vida», al Museu d'Art de Sabadell, el 2001, presentava aquestes experiències artístiques extremes i també pintures i dibuixos dels anys vuitanta i noranta.

Des d'aleshores, amb períodes de silenci i de reflexió interior, Fina Miralles no ha deixat de treballar, tot cercant la seva veu interior i un art abocat a la vida plena en comunió amb la natura. L'exposició «Fina Miralles. Paraules fèrtils, 1972-2017» ha permès contemplar per primera vegada, al Museu d'Art de Sabadell, una selecció dels seus quaderns i dibuixos des dels inicis de la seva pràctica artística fins a l'actualitat. Com a complement a la mostra s'ha presentat una bella i exquisida edició dels textos de l'artista amb el mateix títol: *Fina Miralles. Paraules fèrtils 1972-2017*, en quatre volums, d'un total d'unes nou-centes pàgines entre escrits i reproduccions dels quaderns, de dibuixos, fotografies i altres documents. La publicació ha estat possible gràcies a l'impuls de la Fundació Ars de Sabadell i ha estat a cura de la comissària i historiadora de l'art Maia Creus, que ha fet, durant tres anys, un rigorós treball d'edició i d'estudi dels textos. Els quatre volums, ordenats temàticament, tenen els títols següents: *Vol. I. La vida, la llavor, la flor, el fruit; Vol. II. Sento el so de l'arrel, la soca, l'arbre; Vol. III. Passatge de la LLUM. Déu a la terra, el Cel a la terra, i Vol. IV. L'amor és la gran força.*

Es tracta d'una aportació inèdita que cal donar a conèixer i que dona una nova dimensió poètica i teòrica a l'obra de Fina Miralles, que permet de rellegir i de reinterpretar tota la seva trajectòria artística i vital. Els textos d'escriptura poètica, teòrica o autobiogràfica, reproduïts a partir de les versions dels quaderns originals de l'artista, contenen reflexions descriptives i assagístiques, però també fragments de caràcter intuïtiu i visionari. «La porta de la porta / obria una porta / per on sortia el sol. / Porta, obre't, porta, porta'm a la felicitat, / porta, porta, porta blanca i fosca, negra i meva, / obre't, porta, i ensenya'm el sol d'hivern»^[1], escriu en un dels seus primers poemes.

A partir d'ara caldrà llegir i estudiar els textos de Fina Miralles, al costat dels d'Antoni Tàpies, de Perejaume o d'Antoni Llena, com una de les aportacions més rellevants i singulars a l'escriptura d'artista en català dels darrers decennis. Sens dubte, el lliurament del Premi Nacional de Cultura 2018 i l'exposició monogràfica que tindrà lloc al MACBA el 2019 contribuiran a situar com cal Fina Miralles: com una de les grans artistes de l'art català contemporani. Paraules fèrtils, sanadores i lluminoses per als nostres temps foscos.

Fins ara disposàvem d'uns pocs textos de Fina Miralles. Hi havia els textos de presentació d'exposicions i d'instal·lacions, a penes coneguts, reproduïts en programes de mà escadussers. Hi havia, també, petites edicions de tiratge molt limitat, *plaquettes* de poques pàgines, com *Vuit poemes*, editats per Cafè Central, el 1993, o el quadernet amb el títol *De la llum, cap a la llum*, publicat per edicions de la Nau Còclea, el 2005. I un text important, *Testament vital*, un assaig d'autobiografia breu, editat per Edicions de Gràfic Set, de Sabadell, el 2008. En la nota introductòria a *Testament vital*, Fina

Miralles escriu: «Fa un mes que sortia de la notaria de Cadaqués de fer el meu testament vital i pensava: està bé poder deixar per escrit, en el cas de perdre la consciència, les teves últimes voluntats per poder morir dignament.» [...] però i el pensament? Per què no pots deixar per escrit el teu pas per la vida, tot el que saps i tota l'experiència?» (Cadaqués, estiu de 2007^[2]). Es tracta, doncs, d'un text important, escrit en un moment molt concret i amb l'objectiu de fer un escrit autobiogràfic, com a testament vital.

A l'edició de *Paraules fèrtils* hi ha un bon nombre de textos autobiogràfics. Sobretot al primer volum, *La vida, la llavor, la flor, el fruit*. Textos autobiogràfics que sovint es relacionen amb reflexions estètiques i personals. «La pràctica de l'art és un camí interior, és una història d'amor que et transforma perquè està inseparablement i íntimament unida a la vida»^[3], afirma l'artista en un manuscrit del 1995.

Art i vida es relliguen en l'obra i l'escriptura de Fina Miralles. I l'escriptura serveix per posar en net la vida i explicar els canvis personals, la trajectòria artística i vital: «Després del viatge a l'Amèrica del Sud el 1984 vaig deixar el professionalisme, viure de la pintura, mossegar i esgarrapar. // Ara visc a Cadaqués, lluny de la vida sociocultural. Visc la meua vida. Creo simplement. El més important és sentir el vent i veure la llum del Sol. // El 1977, després de [realitzar la sèrie d'obra] *Matances* vaig deixar l'obra conceptual per començar a treballar amb conceptes més pictòrics; el quadre conceptual, com [a l'exposició] *Paisatge* [de 1979], a la Fundació Miró, els secants [les mostres] *Fragments*, *En l'aire*, a Metrònom, o *A l'espai*, a la Galeria [Joan] Prats el 1983.»^[4], escriu a *Del natural*, el 2003.

El viatge a l'Amèrica del Sud, del 1984, doncs, canvia la vida i l'art de Fina Miralles. Abandona la vida professional com a artista i comença a escriure, d'una manera més continuada, els quaderns i a dibuixar. «Entenc la pràctica de l'art com una pràctica vivencial, personal i única que es transmet de maneres múltiples, però de forma sincera i autèntica»^[5], escriu en un text per a la trobada Corpologia, del 2011. I, encara, afirma: «Així com el poema, la paraula o la veu, jo m'endinso en aquesta intencionalitat, fer un art vivencial, personal, psíquic, propi i únic per a cadascun de nosaltres i alhora universal i humà, perquè està unit a la vida.»^[6]

Foto: *Suites d'Agramunt, Serrallonga, estiu 1987*.

El fet que Maia Creus no hagi inclòs el text complet de *Testament vital* (2008) dins de *Paraules fèrtils 1972-2017* i que, en canvi, n'hagi inclòs alguns fragments em planteja algunes qüestions sobre l'edició que ha realitzat dels escrits de Fina Miralles. La transcripció que fa dels quaderns no és lineal sinó fragmentària i l'ordre d'edició dels textos no és cronològic únicament sinó també temàtic. De manera que segons el seu criteri, podem dir-ne temàtic, cada text pot anar a un dels quatre volums diferents en els quals ha reunit l'obra publicada.

El treball d'estudi, transcripció i edició de Maia Creus és esplèndid i extraordinari, però ens deixa en el dubte de saber quins textos dels quaderns no ha publicat i, d'altra banda, fa una classificació que l'autora a l'hora d'escriure no fa.

Així, per exemple, un bell text poètic com aquest: «La vida és el moviment, / aquesta força viva / que no l'atura ni el temps. / Després de l'una ve l'altra i així eternament.»^[7] sabem, tal com està catalogat, que pertany a una selecció d'una llibreta manuscrita, del 1990-1993, però no coneixem tot el text que hi ha a la llibreta o els dibuixos que poden acompanyar el text.

Ens trobem, doncs, davant d'una edició que fa una completa lectura pròpia i profunda de l'obra escrita de Fina Miralles i, sobretot, la dona a conèixer, per primera vegada, d'una manera complexa i acurada. Però, alhora, quan

Foto: *Suites d'Agramunt, Serrallonga, estiu 1987.*

Foto: *Suites d'Agramunt, Serrallonga, estiu 1987.*

comencem a llegir aquests textos amb una certa detenció, ens assalta, també, la necessitat de retrobar la font original d'on provenen els textos i de retornar al text i les imatges originals de Fina Miralles. No pel fet que l'edició de Maia Creus no sigui rigorosa i ben feta, sinó pel fet que condiona la lectura i l'accés als textos de l'artista segons la seva interpretació i el seu criteri.

Cal una nova edició dels textos de Fina Miralles? Cal una altra edició? Jo diria que ara el que cal és gaudir de la magnífica edició de Maia Creus i dels textos meravellosos de Fina Miralles i llegir-los amb detenció i plaer. Ja vindran noves lectures i edicions, esperem. Perquè, sens dubte, es tracta d'uns textos poètics i de pensament extraordinaris que caldrà llegir, rellegir i estudiar. Són textos que conviden a la reflexió i al gaudi, són el testimoni d'una experiència personal artística i vital singular i única.

MANUEL GUERRERO BRULLET

Bibliografia

[1] Fina Miralles, *Paraules fèrtils 1972-2017. Vol. I: La vida, la llavor, la flor, el fruit*, Sabadell: Fundació Ars, 2018, p. 48.

[2] Fina Miralles, *Testament vital*, Sabadell: Edicions de Gràfic Set, 2008, p. 7.

[3] Fina Miralles, *Paraules fèrtils 1972-2017. Vol. I: La vida, la llavor, la flor, el fruit*, Sabadell: Fundació Ars, 2018, p. 110.

[4] *Ibíd*, p. 140.

[5] *Ibíd*, p. 155.

[6] *Ibíd*, p. 155.

[7] Fina Miralles, *Paraules fèrtils 1972-2017. Vol. II Sento el so de l'arrel, la soca, l'arbre*, Sabadell: Fundació Ars, 2018, p. 58.

Manuel Guerrero Brullet

